

**Словосполученн
я. Будова і види
словосполучень
за способами
вираження
ГОЛОВНОГО СЛОВА**

Українська мова

8 клас

— Як правильно сказати: приїхав по справах чи приїхав у справах, шукати по алфавіту чи за алфавітом, піти по гриби чи піти за грибами?

— Чому у вас виникають труднощі та різні думки?

**- Що називається
словосполученням?**

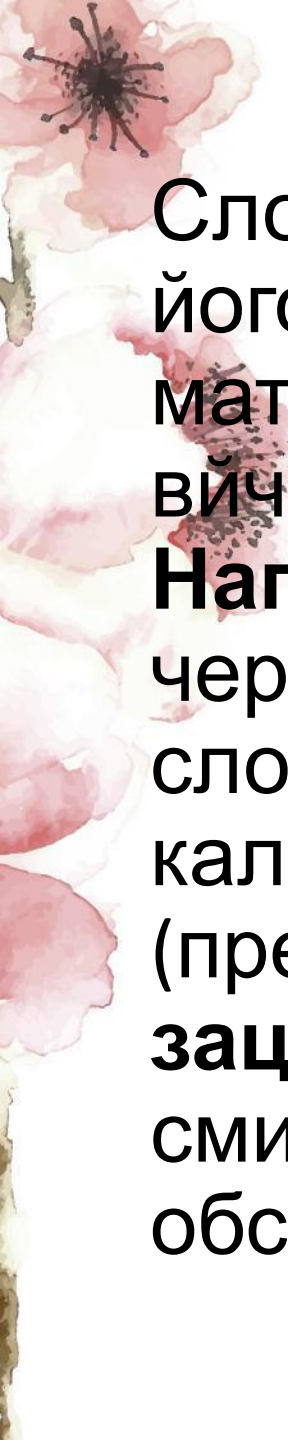
- Що не є словосполученням?

Словосполучення — це синтаксична одиниця, що утворюється поєднанням двох або більшої кількості повнозначних слів. Слова у словосполученні пов'язані підрядним зв'язком: одне з них головне, інші — залежать від нього. Смисловий зв'язок і межі словосполучення виявляються за допомогою запитання від головного слова до залежного.

За характером головного слова словосполучення поділяються на **іменні** (головне слово — іменник, прикметник, займенник або числівник): ввічливий хлопець, цікавий для всіх, кожен з нас, четвертий зліва ; **дієслівні** : співати в хорі, загорілий на сонці, прислухаючись до порад ; **прислівникові** : набагато зручніше.

Словосполучення входить до речення як його складова частина, є будівельним матеріалом для речення і може вичленовуватися із речення.

Наприклад, у реченні: Зацвіла в долині червона калина (Т. Шевченко) — є два словосполучення: **червона калина** — калина яка? — смислове відношення (предмет і його ознака) означальне; **зацвіла в долині** — зацвіла де? — смислове відношення (дія і місце) обставинне.

Словосполучення, до яких входять два самостійні слова, називаються **непоширеними** (гарна картина, дуже корисний, читати вголос).

Поширене

словосполучення об'єднує в собі більше двох самостійних слів (буду говорити коротко, найбільш відомий хірург, літо п'ятдесят третього, людина похилого віку).

Схеми будови словосполучень

яка?

1) Велика родина (головне слово *родина*).

як?

2) Бігти швидко (головне слово *бігти*).

Словосполучення не виражає думки, не має інтонаційного оформлення. Воно, як і слово, слугує матеріалом для побудови речень

Зв'язок між словами у словосполученні виражається за змістом і граматично (зелене листя, а не, скажімо, «зеленої» листя ; розв'язати задачу, а не розв'язати «задач») або тільки за змістом (наполегливо працювати). Тільки за змістом пов'язуються з головним ті залежні слова, що не мають здатності змінюватись (прислівники і дієприслівники), а також неозначена форма

Не належать до словосполучень
однорідні члени речення,
сполучення самотійного і
службового слів (перед
концертом, проти вітру, тільки
недавно), складені форми частин
мови (більш виразний, будуть
розповідати), а також підмет і
присудок як граматична основа
речення (діти граються; фільм
прекрасний).

Не є словосполученнями:

Підмет з присудком

Прийшла осінь

Складені форми
майбутнього часу

Буду мріяти

Складені форми ступенів
порівняння прикметників

Більш теплий

Слова, що мають між
собою сурядний зв'язок

День і ніч

Поєднання службового
слова з повнозначним

Для тебе

Прочитайте мовчки текст.

Осінній день у лісі

Осіннього дня ми пішли всім класом до лісу. Був теплий сонячний день. Галявини були вже вкриті жовтим листям. Це тільки здалеку килим здавався жовтим. А коли ми прийшли на галявину, то побачили, що цей килим барвистий. Там і багряні, і червоні, і світло-жовті, і коричневі листки. Десь далеко-далеко чувся стукіт: тук, тук, тук. То стукав дятел. І ще чули ми якийсь дивний спів: щось ніби бриніло, немов десь далеко-далеко хтось грав на дивній скрипці. Бриніло ніби десь у глибині лісу, а може, й під землею. Що ж воно таке?

Довго ми прислухалися, але не могли збагнути, що то за музика. А коли перейшли глибше в ліс, музика стала виразніша, і ми зрозуміли: то дзвонить струмок у яру. (В.

- Що відображає заголовок –
тему чи основну думку
висловлення?
- Визначте ідею тексту

Виписати з тексту словосполучення зі словом день. Дібрати залежні слова до виділених слів. Визначити головні й залежні слова в кожному словосполученні, тип словосполучень за будовою, за способом вираження головного слова. Зробити синтаксичний розбір двох словосполучень (на вибір),

Зі слів кожної групи, поставивши їх у потрібній формі, утворіть словосполучення. Визначте вид кожного словосполучення за способами вираження головного слова.

Захоплюватися, природа; олівці, малювати; Кавказ, на, поїздка; сильний, віра; почервоніти, від, сором; мистецтво, художник; дорога, ліворуч; більше, п'ять; сім, в, ряд.

Домашня робота

*З-поміж поданих сполук слів
запишіть тільки
словосполучення. З виписаними
словосполученнями усно
складіть висловлювання.*

**Надзвичайно цікавий, сиділа і
слухала, хоробрий воїн, світло
гасне, думка про батьків,
вирішили повернутися, бити
байдики, буду навчатися.**